

HEADREAD

Tallinna kirjandusfestival

24.–28. mai 2017

SOOME JA EESTI: SILD, TUNNEL JA MAAILMA TORMID

SOOME JA EESTI VAHELISTEL SUHETEL OLI 20. SAJANDI ALGUSES OLULINE ROLL VAIMSE ARENGU AVARDAJANA. 100 AASTAT HILJEM ON OLUKORRAS PALJU SARNAST: KAKS VÄIKEST RIIKI ON OSA GLOBAALSEST MAAILMAST — JA KESET EUROOPA RAPUTUSI.

ANULAITILA SOOMEINSTITUUDI JUHATAJA

Soome lahe alt jooksva 90 km pikkuse tunneli planeerimistööd on alanud. Pidulik ja deklaratiivne Soome «sild» on pärit Lydia Koidula 19. sajandil kirjutatud luuletusest:

«Silla otsad ühendatud, / Kandes ühte isamaad; / Tõe templiks pühendatud... / Nägu – millal tõeks saad?!»

Sel romantilisel metafooril on kindlasti olnud kahe riigi suhetele oma mõju, aga samas on see aastakümnete jooksul ka kulunud. Selle tähendus rahvaste ühendajana üleilmastunud maailmas kõlab täna natuke vanamoodsalt.

Tunnel ei ole sugugi nii muljetavaldava struktuuriga kui sild. See on nähtamatu, see tõttu võib-olla isegi Soome ja Eesti suhete parem metafoor, millel on ajalooliste põhjuste ja olude tõttu peidetud tähendus. Ühise sajaaastase ajaloo algus ja tänapäev on olnud nähtava koostöö aeg. Venemaa valdusesse kuulunud endised kosmopoliitsed asumad leidsid teineteist juba 20. sajandi alguses transpordiühenduste arenemise käigus.

20. sajandi alguses oli Eesti Soomega võrreldes palju haritum, vaimsem ja linlikum. Poole sajandi pikkusele okupatsiooniajale järgnesid tahe ja püüd Soomele kiiresti järele jõuda. Taas on osa meist valmis väitma, et Eesti on dünaamilisem ja tulevikku suunatum kui märksa stabiilsemates tingimustes sirgunud Soome.

SOOME JA EESTI EUROOPA OSANA

Soome Instituut on HeadRead festivalile pannud kokku kirjandusvestluste sarja, mis põhineb erinevatel ajaloo perioodidel ja teemadel. Programm on koostatud koos Helsingi kirjandusfestivaliga Helsinki Lit, Soome Kirjanike Liidu ning HeadRead festivaliga. «Üheskoos» on Soome 100. juubeliaasta märksõna ja inspiratsiooniallikas. Tähistamine Eestis on oluline, sest siin on iseseisvusel väga eriline tähendus.

Soome on saja aastaga arenenud ühest Euroopa vaesemast riigist üheks maailma võrdõiguslikumaks riigiks. Soome nüüdiskirjanduse tegevustik paigutub üha sagedamini Soome kõrval maailma eri kohtadesse. Uus kirjutav põlvkond on teadlik globaalsetest probleemidest: kliimamuutusest, majandus- ja pagulas-kriisist, inimõiguste rikkumistest ja rahvarahutustest, mis jõuavad iga päevaga lähemale meie kodumaale. Kirjanikud käsitlevad ebaõiglust ja inimlikke kannatusi ausamalt kui kunagi varem.

Nüüdiskirjanikud on üles kasvanud teistsuguses kultuurikliimas kui eelkäijad. Nõukogude Liidu lagunemine ja Euroopa Liidu sünd and-

ÜKS OLULINE SILD
SOOME JA EESTI
VAHEL OLI VIRU
HOTELLI EHITUS
© MART PORT,
EESTI ARHITEKTUURI MUUSEUM

sid märku paremast tulevikust. Vastukaaluks hakkas Euroopas levima rahvuslus, omandades ka julmi väljendusvorme, kuigi need põhinesid suuresti ebakindlusel, teadmatusel ja hirmudel. Praegust aega iseloomustavad iganädalased uudised terrorist ja massimõrvadest. Idee tsiviliseeritud Euroopast on murdepunktis.

Kirjanik ja filmirežissöör Elina Hirvonen läheneb maailmale kosmopoliitselt nii oma raamatutes kui ka dokumentaalfilmides. Tema uus film «Kiehumispiste» («Keemispunkt») käsitleb etniliste rühmade omavahelisi suhteid multikultuurses Soomes. Teise romaani tegevustik toimub Aafrikas, kus kirjanik mitu aastat elas. Suure maailma ja kahe väikese soomeugri rahva vahelisest suhtest vestlevad pühapäeval, 28. mail Elina Hirvoneniga psühholoogiliste romaanide autor Riikka Pulkkinen

SOOME 100 VESTLUSRINGID

25. MAI KELL 18

«NOORE RAHVA ENESEOTSINGUD»

VENLA HIIDENSALO,
KJELL WESTÖ, RIIKKA PELO,
MODERAATOR PHILIP TEIR

26. MAI KELL 17

«SOOME JA EESTI KIRJANDUSLIK
SÕPRUS»

TAUNO VAHTER, JUHANI
SALOKANNEL, EMMA JUSLIN,
MODERAATOR ANNA LAINE

27. MAI KELL 16

«VAIKIMISE AASTAKÜMNED»

TUULA-LIINA VARIS, MAIMU BERG,
SIRPA KÄHKÖNEN, MODERAATOR
VENLA HIIDENSALO

28. MAIL KELL 15

«VÄIKE MAA SUURES MAAILMAS»

RIIKKA PULKKINEN,
ELINA HIRVONEN, KÄTLIN KALDMAA,
MODERAATOR PHILIP TEIR

ning eesti kirjanik Kätlin Kaldmaa. Vestlust juhib Helsinki Lit festivali programmijuht, kirjanik Philip Teir.

Lisaks psühholoogilistele teemadele iseloomustavad soome nüüdiskirjandust ajaloolised romaanid. HeadReadil üles astuvad Kjell Westö ja Sirpa Kähkönen on ühed Soome tuntumad ajalooliste romaanide meistrid. Finlandia kirjandusauhinna pärjatud Westö on oma loomingus käinud läbi peaaegu kõik aastakümned 1918. aasta kodusõjast tänapäevani. Westö vestleb festivalil neljapäeval, 25. mail Philip Teiri eestvedamisel noore rahva kirjandusliku identiteedi otsimisest ja sündimisest, vestlusringis osalevad veel kirjanikud Venla Hiidensalo ja Riikka Pelo.

Hiidensalo viimane romaan käsitleb maailkunstniku Albert Edelfeldti elu, Riikka Pelo Finlandia auhinna võitnud teos keskendub

venelannast luuletaja Marina Tsvetajeva elukäigule.

VAIKUSE AASTAD JA «PÖRANDAALUNE ÜHENDUS»

Eesti ja Soome suhete põrandaalune aeg algas 30. novembril 1939, kui Nõukogude Liit ründas Soomet. Juunis 1940 tõmmati Eestis lipuvardasse sirbi ja vasaraga lipp ning koostöö kahe riigi vahel katkes. Pöördeline muutus toimus, kui Soome president Urho Kekkonen külastas Tartut 1963. aastal. Ta pidas eestikeelse kõne, milles kutsus eestlasi üles kandma hoolt eesti keele, kultuuri ja identiteedi eest. Suhtlus hakkas kiduralt, aga visalt arenema. Kui Eesti peaaegu 30 aastat hiljem taas iseseisvaks sai, olid kultuurisuhted juba aastaid olnud tugevad ja elavad.

Nõukogude Eesti viimaseid aastaid tunnevad eriti hästi tõlkijad-kirjanikud Juhani Salokannel ja Maimu Berg. Nad on teinud märkimisväärtse elutöö «keelte ja kultuuride suursaadikutena» ja neil on mõõtnutult sügav arusaamine riikide suhetest eri aastakümnetel. Kui nad olid noored aktiivsed kirjanikud, siis oli kirjandusel olulisem ühiskondlik roll kui tänapäeval. Soome kirjastamisvaldkonna muutused on mõjutanud ka tõlgete hulka ja selle kaudu Soome ja Eesti kirjandussuhteid viimase kümne aasta jooksul.

Eri aastakümnete kirjanduslikust koostööst vestlevad reedel, 26. mail Soome Instituudi programmijuhi Anna Laine eestvedamisel Juhani Salokannel, soomerootsi uue põlvkonna kirjanik Emma Juslin ning kirjastaja-tõlkija Tauno Vahter, kes on lisaks tõlkimisele valinud kirjastamiseks mitu olulist Soome teost.

Laupäeval, 27. mail on teema kirjanike vabadus. Soomes oli 1970. aastatest ehk Kekkoneni ajast kuni Nõukogude Liidu kokkuvarisemiseni nn soometumise ajajärk. Soometumine tähendab väikse demokraatliku riigi alistumist suure totalitaarse riigi tahtele. Vestlusringis vaadeldakse, kuidas nõukogude aeg Eestis ja soometumise aastad Soomes kujundasid kirjaniku identiteeti. Kust kulgesid ja kulgevad sõnavabaduse piirid? Teema üle arutlevad kirjanik Venla Hiidensalo eestvedamisel kirjanikud Tuula-Liina Varis, Maimu Berg ja Sirpa Kähkönen, kelle teos «Graniitmees» ilmus äsja eesti keeles.

Sild või tunnel — vahet pole. Peamine, et inimesed kulgevad vabalt ja kultuurid omavahel suhtlevad. Maailmapoliitilised võimsuhted ja kitsaskohad on huvitavad teemad Eestis, mis valmistub parasjagu saama pöördelisi aegu elava Euroopa Liidu eesistujariigiks. Enne eesistumisperioodi algust saame aga veeta 10. juuni üheskoos Soome 100. sünnipäeva tähistades ning Vabaduse väljakul Soome-Eesti kontserti kuulates. Sel päeval levib Soome üle kogu Tallinna. Ootame sind peokaaslaseks!

EESTI KIRJANDUSE KAVA BALANSSEERIB TRADITSIOONIDE JA UUDISÜRITUSTE VAHEL

HEADREADI EESTI KIRJANDUSE KAVAS KUULEB TÄNAVU KIRJANIKE VEEL AVALDAMATA LOOMINGUT, NING KUI MUIDU TUTVUSTATAKSE VÄLISKIRJANIKE EESTIMAALASTELE, SIIS SEEKORD KA EESTI KIRJANIKE VÄLISKÜLALISTELE. DEBÜÜDI TEEB VERIVÄRSKE TALLINNA KIRJANDUSKESKUS.

JAN KAUS

Käesolev aasta läheb kindlasti Tallinna kirjandusluku, sest alates 1. jaanuarist koondusid A. H. Tammsaare majamuuseum ja Eduard Vilde muuseum uueks organisatsiooniks, mis kannab nime Tallinna Kirjanduskeskus. Kuna keskuse soov pole ainult väärtustada kahe klassiku loomingut, vaid keskenduda laiemalt nii Tallinna kirjanduslikule pärandile kui ka tulevikele, siis on täiesti loomulik, et 2017. aasta festivali HeadRead kavast leiab kaks Tallinna Kirjanduskeskuse vestlusringi.

Üks neist käsitleb Mati Undi loomingut seoseid Tallinna linnaruumiga — mäletatavasti ei kohta Undi proosas ja esseistikas viiteid mitte ainult Mustamäele, vaid ka Lasnamäele ja Kadriorule. Vestlusring leiab aset reedel, 26. mail kell 16 Tallinna Keskraamatukogus ja sõna saavad Maarja Vaino, Mihkel Muti ja Vilen Künnapu. Teine vestlusring on pü-

hendatud legendaarse kirjandusliku rühmituse Siuru sajandale aastapäevale, mida on tegelikult plaanis tähistada korralikult läbi terve käesoleva aasta.

Esimene suurem siurutsemine toimubki neljapäeval, 25. mail kell 16 Kirjanike Maja musta laega saalis, kus Jaanus Vaiksoo, Toomas Haug ja Raimo Jõerand arutlevad Siuru fenomeni üle. Kirjanduskeskuse vestlusringidest saab pikemalt lugeda kõrvalloost.

Siuru juubelil — ja selle tähistamisel — on aga 2017. aasta festivali HeadRead eesti kirjutanuks seltskonnalu-gude asemel vaimukaid jutukei, mida praegused koolijärglased õpikust lugema peaksid.

Igatahes oli siurulaste eesmärk oma loomingut avaldamiseks tavapärasest värvikamal viisil raha koguda ja seest said balli loteriil osalejad osta igasuguseid asju — alates näitlejanna Erna Villmeri suudlusest kuni võimaluseni kasutada 15 minutiks vembumehi-irvhambaid August Gaili ja Henrik Visnapuud. Kogu muu mõllu kõrval leidis loomulikult aset kirjanduslik kava ning ennekõike oli siurulastel plaanis lugeda oma avaldamata teoseid nagu Gailiti «Saatan karussell» või Johannes Semperi «Üle kanarbikuse palu». Eks osalt oli tegu ka müstifikatsiooniga — muuhulgas kuulutati välja August Kitzbergi värske, spetsiaalselt Siuru tuluõhtuks kirjutatud viievaatuseline näidend, ent tegelikult võttis August Alle Kitzbergi külajutust dialoogi, mida Paul Pinna ja Eduard Türk ette kandis.

Ent mis on sellel ühist festivali HeadRead programmiga? Kas tuleb samasugune pidu? Kas saab samuti osta mõne praegu tuntud näitlejanna suudluse? Või saada enda käsutusse mõni kaasagne proosa- või luuleklassik? Seda paraku mitte, olgu et pidu tuleb, ja lausa viiepäevane. Ent kirjanduslikus mõttes on seos Siuru tuluõhtuga olemas ning ni võimaluseni kasutada 15 minutiks vembumehi-irvhambaid August Gaili

lit ja Henrik Visnapuud. Kogu muu mõllu kõrval leidis loomulikult aset kirjanduslik kava ning ennekõike oli siurulastel plaanis lugeda oma avaldamata teoseid nagu Gailiti «Saatan karussell» või Johannes Semperi «Üle kanarbikuse palu». Eks osalt oli tegu ka müstifikatsiooniga — muuhulgas kuulutati välja August Kitzbergi värske, spetsiaalselt Siuru tuluõhtuks kirjutatud viievaatuseline näidend, ent tegelikult võttis August Alle Kitzbergi külajutust dialoogi, mida Paul Pinna ja Eduard Türk ette kandis.

Ent mis on sellel ühist festivali HeadRead programmiga? Kas tuleb samasugune pidu? Kas saab samuti osta mõne praegu tuntud näitlejanna suudluse? Või saada enda käsutusse mõni kaasagne proosa- või luuleklassik? Seda paraku mitte, olgu et pidu tuleb, ja lausa viiepäevane. Ent kirjanduslikus mõttes on seos Siuru tuluõhtuga olemas ning ni võimaluseni kasutada 15 minutiks vembumehi-irvhambaid August Gaili

NOPPEID EESTI KIRJANDUSE KAVAST

EESTI AUTORITEUUED TEKSTID

24. MAI KELL 18
25. MAI KELL 20
26. MAI KELL 19
27. MAI KELL 19

KIRJANIKE MAJA MUSTA LAEGA SAALIS

LUULETAJATE ÜHISESINEMISED

26. MAIL KELL 19
27. MAIL KELL 19

KOHVIKUS WABADUS

VERINOORED

25. MAIL KELL 19
26. MAIL KELL 19

KOHVIKUS WABADUS

26. MAIL KELL 19
27. MAIL KELL 19

NÖMME KULTUURIKESKUSES

NIGULISTE LUULEMISSA

28. MAIL KELL 14

Meie programm läheb kolmapäeval lahti kirjanduskohvikute sargaga, mida alustab kell 16 Maia-smo-ka kohvikus Paul-Eerik Rummo koos Raul Söödiga ning mille otsad vea-lud Inspiratsioonis kokku Kätlin Kaldmaa ja Liisu Siimer. Samuti kohtuvad kolmapäeval Kirjanike Ma-

TALLINNA KIRJANDUSKESKUS VIIB KIRJASÕNAST EHITATUD LINNARUUMI

MAARJA VAINO
TALLINNA KIRJANDUSKESKUSE DIREKTOR

Viivi Luik on öelnud, et enne seda, kui Mati Unt kirjutas «Sügisballi», ei olnud Mustamäed olemas — Mustamäe kui nähtus ei olnud sõnastatud. Kuid tegelikult sõnastas Unt palju enamat kui Mustamäe — ta sõnastas teatud inimeste, atmosfääri, ideed ja eluhoiakud. Tallinna Kirjanduskeskuse vestlusringis «Mati Undi linn» püüamegi Mihkel Muti ja Vilen Künnapu abiga neile linnaruumi — Mustamäe — rütmistatud eluhoiakutele, ideedele ja tüüpidele jälle saada. Kui palju Unt fantaseeris ja kajastas oma tekstis utoopiaid/düstopiaid; kas tema teosed on mõjutanud meie enesekuvandit Tallinna elanikuna?

Undi puhul on oluline ka see, et ta oli linnakirjanik juba enne «Sügisballi». Peaegu kõigi tema teoste tegevuspaik on linn, mistõttu on linn ja linnaruum nii või teisiti üks olulisemaid tegelasi/märksõnu Undi loomingus. Vilen Künnapu on palutud vestlusringi Undi linnakäsitlust vaatlama arhitektina, linnaruumi ja arhitektuuri (metafüüsilise) mõtestajana. Mihkel Muti on ise loonud ennast lõplikult festivali lainele hüpataks — sedapuhku Berk Vaheri avarsilmaringilise vinüülinõela all.

Verinoored eesti autorid (loe: ühe-homme päeva klassikud) toovad oma debüüdid publiku ette neljapäeval kell 19 kohvikus Wabadus ja reedel kell 19 Nõmme kultuurikeskuses. Lisaks mainitud Jaanus Vaiksoo jalutuskäikudele on võimalik sel aastal luusida Maarja Vaino seltsis Kadriorus, uida Eva Kolditsa ja Maarja Kangro Kalamajas ning seigelda vanalinna nurgatagustes koos Josef Katsiga.

Nagu varemgi, lastakse pühapäeva õhtul kell 18 Koidu 84 hoovis kirjanduse ja muusika saatel festivalist lahti ja haaratakse suvest kinni, seejärel pudenetakse laiali Tallinna loodetavasti sumedasse öösse, pärast mida sõidavad mõned meist maale, mõned välismaale, mõni peab jääma linna kükitama, ent loodame, et mitte kauaks. Seejärel tõmbub suvi sügiseks, minnakse tööle tagasi, sajab, läheb libedaks, päikese asemel peame leppima Siriuusega, kõik loodavad, et 2018. aasta aprillis on ilmataat eestlaste vastu leebem kui 2017. aasta aprillis ning et otselende Londonisse ei tühistata.

Siis aga ongi kuidagi märkamatuks jätke käes mai lõpp, ning selgub, et nii ühes kui teises siin elus saab kindel olla, sest on võimalus koguneda luulekohvikutes ja hilisõhtul KuKu klubis — algab järjekordne tulunädalavahetus hinglele.

TALLINNA KIRJANDUSKESKUSE VESTLUSRINGID

SIURU 100
25. MAIL KELL 16 KIRJANIKE MAJA MUSTA LAEGA SAALIS

MATI UNDI TALLINN
26. MAIL KELL 16 TALLINNA KESKRAAMATUKOGU SUURES SAALIS

EESTI KIRJANDUS SAAB FESTIVALIL OMA PROMOPROGRAMMI

TULLES VASTU PUBLIKU NÕUDMISELE, ON KIRJANDUSFESTIVALI HEADREAD KAVAS ESMAKORDSELT EESTI KIRJANDUSE N-Õ PROMOBLOKK, KUS KODUMAISED KIRJANIKUD KÕNELEVAD INGLISE KEELES.

ILVI LIIVE
EESTI KIRJANDUSE
TEABEKESKUSE TEGEVJUHT

HeadReadi festival on olnud ikka suur ja uhke kirjandus-üritus, kus esineb palju Eesti ja välismaiseid kirjanikke. Ikka eesti kirjanikud eesti keeles ja teised muudes keeltes, tõlkega eesti keelde, et olla siinsele publikule arusaadav. Nii on festivalile kutsutud väliskirjanikud ja muud kirjandusinimesed jäänud kahjuks ilma võimalusest eesti kirjanike lavasinemistest osa saada, kuna keel ju võõras ja kättesaamatu. Kuid sel aastal on natuke teisiti, esmakordselt saavad väliskü-

lised ka eesti kirjanike esinemist jälgida, sest Kirjanike Maja musta laega saalis astuvad sünkroontõlke vahendusel laiema publiku ette **Andrus Kivirähk, Andrei Ivanov, Mihkel Mutt** ja **Meelis Friedenthal**. See väike, kuid oluline uuendus sai teoks HeadReadi ja Eesti Kirjanduse Teabekeskuse (ELIC) koostöös. ELIC on juba aastaid kutsunud HeadReadi ajal Eestisse välismaiseid kirjastajaid ja kriitikuid, et neile eesti kirjandust ja kirjanikke tutvustada. Siiani on kohtumised olnud intiimsemad laadi, kirjanikud ja kirjastajad on kokku saanud ja kirjandusest rääkinud omavahel, väiksemas ringis. Nii on väliskirjastajad aastate jooksul

kohtunud mitme eesti kirjanikuga: Rein Raud, Jaan Kaplinski, Mihkel Mutt, Jan Kaus, Andrei Hvostov, Eeva Park, Tiit Aleksejev, Indrek Hargla, Tõnu Õnnepalu, Peeter Sauter, Meelis Friedenthal, Andrei Ivanov ja mitmed teised. AINULT RAAMATUST EI PIISA Kirjanduse olemus on muutunud ja enam ammu ei räägi raamatud ainult ise enda eest, nüüd peab ka kirjanik oma raamatutest rääkima, laval ja televisioonis esinema, kirjandusest on saanud osa sõubisnisest. Mujal maailmas on väga tavaline, et raamatuid omavahel, väiksemas ringis. Nii on väliskirjastajad aastate jooksul

kui ilmub tõlge, tuleb seda esitleda, ikka selleks, et rahvas raamatust kuuleks ja osta teaks. See on üks põhjus, miks tahtsime pakkuda väliskülastele võimalust kohtuda eesti kirjanikega suurel laval. Selleks, et külla tulnud teiste maade kirjanikud teaksid eesti kirjandust osta ja lugeda ja teistelegi soovitada, ja et anda välismaa kirjastajatele ja festivalikorraldajatele kindlust, et meie kirjanik on hea esineja ja suudab aidata oma raamatut tutvustada. Miks just need kirjanikud ja miks just nüüd? Seekord on laval autorid, kelle jaoks on rahvusvaheline üks juba lahti, neil on inglise ja muudes suurtes keeltes hiljuti ilmunud või peatselt

ilmumas mitu raamatut. Kuna 2018. aastal on Eesti koos Läti ja Leeduga Londoni raamatumessi peakülastine, siis tulevad tänavu eesti kirjanduselu- ga tutvuma lisaks kirjastajatele Edinburghi ja Essexi kirjandusfestivali korraldajad, Londoni Briti Nõukogu kirjandustoimkonna juhid ja Londoni raamatumessi juhtkond — inimesed, kellega koostöös valmib Eesti kultuuriprogramm 2018. aasta Londoni raamatumessil. Loodetavasti on see ilus algus uuele tavale eesti kirjanike esinemisi jõudumööda inglise keelde tõlkida — kus veel kui mitte festivalil, mida külastab nii suur hulk rahvusvahelist seltskonda.

ENE KIRJANDUSE SÄRAVAD TÄHED TUTVUSTAVAD KLASSIKA ERINEVAID PALGEID

SUUREPÄRASEID TEOSEID EHK HÄID RIDASID ON VÕIMALIK LUUA IGAS KEELES, MIDA TÕESTAVAD FESTIVALI HEADREAD EESTI AUTORID JA VÄLISKÜLALISED. LOOMULIKULT KEHTIB SEE KA VENEKEELSETE KIRJANIKE PUHUL – VENE KIRJANDUS ON RIKASTANUD MAILMAKIRJANDUST OLULISTE TEOSTEGA MINEVIKUS NING PAKUB ORIGINAALSEID JA LEIDLIKKE TEKSTE KA TÄNAPÄEVAL.

IGOR KOTJUH

Festivalikavas on tänavu 13 venekeelset üritust, mis hõlmavad erinevaid žanre ja toimuvad erinevates paikades. Pealavaks kujuneb Vene teatri väike saal, kus astuvad üles nii kohalikud sõnameistrid kui ka mujalt tulnud vene keeles kirjutavad autorid.

VASTANDITEST KOOSNEV KIRJANIK

Viimastel aastatel Šveitsis elav luuletaja ja kirjandusteadlane **Sergei Zavjalov** (1958) on eesti lugejatele mõnevõrra tuttav nimi. 2015. aastal ilmus eesti keeles Zavjalovi valikkogu «Meelika. Kõned» (kirjastus Kite; tõlkinud Katrin Väli ja Aare Piltv) ning 2016. aastal valik esseid «Ars Poetica» (TLÜ kirjastus; tõlkinud Aare Piltv).

Sergei Zavjalovi puhul on tegemist väga keerulise ja põneva loojanatuuriga, kes koosneb vastanditest, mida on võimalik tabada ta eriilmelises loomingus. Näiteks: ta on morda- va juurtega soome-ugri kultuuri patrioot, ent kirjutab vene keeles; klassikalise filoloogina on Zavjalov antiikkultuuri suur asjatundja, ent tema luule on eksperimentaalse maiguga; ta on ligi 15 aastat elanud Läänes (Soomes ja Šveitsis), ent publitsistina kritiseerinud Lääne ühiskonna elukorraldust. Sama vastuolulised on ta vaated ajaloole, poliitikale, kultuurile, loodusele, religioonile jne. Zavjalovi luulet ja esseistikat on avaldatud Venemaa tipp-ajakirjades, ta tekste hindavad erinevate põlvkondade autorid ja kriitikud.

Sergei Zavjalov esineb festivalil kolm korda. Omaette sündmuseks võib kujuneda etteaste Aare Pilvega Vene teatris 24. mail. Sel päeval esitlevad autor ja tõlkija Zavjalovi poeemi «Nõukogude kantaadid», mis 2015. aastal pälvis maineka Andrei Belõi nimelise kirjandusauhinna. Selle teksti nurgakivid on antiiktragöödia, Stalini mälestuskõne Leninile ning Sergei Prokofjevi kantaat «Oktoobri 20. aastapäevaks», mida muide Neeme Järvi peab helilooja geniaalseimaks teoseks. Omapäraseks sissejuhatuseks Zavjalovi poeemile on Vene teatri kunstilise juhi Igor Lõssovi (1956) loeng antiikmotiividest Dostojevski loomingus samal kuupäeval ja samal laval, ainult veidi varem. Intervjuudes on Lõssov korduvalt väljendanud mõtet, et ta võiks rääkida lakkamatult kahel teemal: antiikkirjandus ja Dostojevski.

Tema lavastatud «Kuritöö ja karistus» on Vene teatri viimaste aastate edukamaid tükke — piletid etendusele on läbi müüdnud mitmeks kuuks ette. Lõssov on karismaatiline lavastaja, aga ka näitleja ja lektor. Mees kui magnet, eriti kui ta saab mõtiskleda ja rääkida lemmikteemadel — see paneb ta silmad särama ning looma uusi tähendusi siin ja praegu.

ŠOKEERIV LUULE

Veel üks festivali ere täht on Moskva luuletaja **Vera Pavlova** (1963). Hariduselt klavirimängija ja muusikateadlane, avaldas ta 1994. aastal ajalehe Segodnja lisas 72 luuletust, mis tegid ta üleöö kuulsaks. Lühikestest luuletustest joonistus välja tu- gev naisnatuur, kes kirjutab intiimsetel teemadel, kuid siira in- tonatsiooniga; lüürilise kangelase keel oli jõuline, kirglik ning vahel teravama sõnavaraga. Lugejad olid šokeeritud. Arvata- vasti tekitasid eesti kirjanduses kunagi sellesarnase reakt- siooni Marie Underi julged erootilised luuletused.

Venemaa kirjandusringkondades arvati mõnda aega, et Ve- ra Pavlova puhul on tegemist müstifikatsiooniga; et tekstide tegelik autor on meesluuletaja. Ent Vera Pavlova kirjutas sam- mas stiilis edasi ning varsti sai temast tuntud ja tunnustatud autor. Praeguseks on ta avaldanud ligi 20 luulekogu, pälvinud mitu mainekat luuleauhinda ning on Venemaa enim tõlgitud luuletaja.

Pavlova kirjutab mehe ja naise suhetest, aga ka naiseks olemisest, noorusest ja vananemisest, perekonnast laiemalt. Tema luule teevad eriliseks leidlikud ja tabavad metafoorid ja

riimid. Luuletaja esineb festivalil kaks korda: 25. mail Vene teat- ris kõlab eeskava «Lastealbum», kus luuletaja mängib klaveril, loeb lapsepõlvest kõnelevaid tekste ning näitab samal ajal pro- jektoriga fotosid ja visuaale. Programm on venekeelne, kuid ees- tikeelses tõlkes Vera Pavlova tekstid kõlavad 27. mail kohvikus Wabadus, kus luuletaja ja tema tõlkija Katrin Väli loevad vahel- dumisi vene ja eesti keeles Pavlova kuulsamaid luuletusi.

ENE PROVINTSIELU JA KODUMAINE KLASSIKA

Samuti Moskvast tulnud **Jelizaveta Aleksandrova-Zorina** (1984) on noorema põlvkonna üks juhtautoreid. Ta on avalda- nud kaks novellikogu ja kolm romaani ning ta teosed on tõlgi- tud inglise, prantsuse ja araabia keelde. Enim tähelepanu on pälvinud Aleksandrova-Zorina esikromaan «Väike inimene» (2012), mis ilmus tänavu ka eesti keeles (kirjastus Tänapäev). Kirjanik sündis Peterburis, viimastel aastatel elab Moskvas, ent kasvas Murmanski oblasti linnas nimega Kovdor, mille naaberalad on Soome ja Karjala. Umbes taolises linnas ja sel- liste naabritega toimub romaani «Väike inimene» tegevus. Aleksandrova-Zorina raamat elab kaasa inseneriint kangelase- le, väikelese inimesele, kes seisab silmitsi sotsiaalse ebaõig- luse ja pättide jõuga.

Tekstist on aru saada, et kirjanik valdab hästi teemat ning suurema efekti saavutamiseks kasutab publitsistlikku keelt. Tulemusena on tekst, mis teeb sümbolse kummaruse vene klassikale (eriti Dostojevskile, näiteks motiivid «inimene har- jub kõigeaga» ja Raskolnikovi vastuoluline kangelaslikkus) ning ühtlasi omapärane dokument elust provintsis tänapäeva Vene- maal. Romaan jõudis preemiade Debüüt ja NOS lühinimekirja. Kohtumine kirjanikuga toimub 26. mail musta laega saalis, kus temaga vestleb Iona Martson.

Vene kirjandusklassikast rääkides ei saa vaikida Jelena Skulskaja (1950) teatraliseeritud kompositsioonist «Teelt eksin- nud tramm», mis koosneb Aleksandr Bloki, Nikolai Gumiljovi, Anna Ahmatova, Marina Tsvetajeva, Ossip Mandelštami ja Bo- riss Pasternaki loominguga. Traagilised saatused ja võimsad kir- janduslikud saavutused, kristalliselge vene keel ja ülitäpne sõ- nakasutus kõlavad luuleetenduses Vene Teatri teatristudio tu- dengite esituses, mida on võimalik nautida 26. mail Vene Teat- ris kl 17 ja 19.

Tänavune venekeelne kava hõlmab ka Jelena Skulskaja las- teetendust «Rumal hiireke 2» ning koduloolase Josef Katsi kir- janduslikku jalutuskäiku vanalinnas.

Nii märkamatult sai valmis mitmekülgne programm erineva- tele maitsetele ja vanusegruppidele, mis muuseas kinnitab tõ- siasja, et vene keeles on loodud ja luuakse jätkuvalt headest ri- dadest koosnevaid tähtsaid teoseid.

LAUSTUD SÕNA ENAM KINNI EI PÜÜA

HEADREADI KAVAS ON JUBA TRADITSIOONIKS SAANUD KIRJANDUSSÕNA, OLGU PROOSA VÕI LUULE, ELAV ESITAMINE. TÄNAVUSE FESTIVALI ÜKS SÄÄRASE ŽANRI ROSINAID ON TOBI KUNZE.

INDREK KOFF

L aenasin oma artikli pealkirja Loomingu Raamatukogu juu- belinumbrilt, vanasõnaraama- tult «Laustud sõna lagub». See peaks tähendama midagi niisugust, et kui sõna on kord välja öeldud, siis ei peata tema levikut enam miski.

Laias maailmas on juba ammu levi- nud niisugune kunstiliik nagu *spoken word*, mis on Vikipeedia lühimääratlu- se järgi «sõnale tuginev etenduskunst» ja hõlmab nii luuleslámme, hip-hoppi, proosatekstide elavas ettekandes esi- tamist ja ka niisama luulelgemisi. Tegemist on nähtusega, mis kõigil tuure kogub.

Meilgi võib kirjanikke üha sageda- mini püünel näha. Ja ehkki on neid, kel- le arvates kirjandus peaks püüdma kirjutatud sõnaga, tekst kõnelema ise- enese eest, on teisalt ka palju niisu- gust rühvast, kes hindavad peale luge- mise võimalust kuulda teksti autori elavas ettekandes. Kirjanik, kellele lava hästi istub, võib sel viisil avada teksti sootuks uusi tahke. Festival HeadRead kuulub nende teiste hulka ja sel aastal pakume niisugust võima- lust eriti palju.

On luulekohvikud nagu igal aastal. On mitme õhtu jagu sündmusi, kus

RAHVUSVAHELINE LUULEKAVA: TOBI KUNZE
26. MAI KELL 20 KIRJANIKE MAJA MUSTA LAEGA SAALIS.
ÜRITUS ON SAKSA KEELES, TÕLKEGA EESTI KEELDE

meie kirjanikud räägivad oma uutest, veel ilmutata tekstidest ja loevad neist maitseprooviks ka ette. On kaks pikemat luulelugemist, mis toovad publiku ette põneva valiku eesti ja välismaa luuletajad. On slámmi ehk luuleprõmmu üle-eestiline finaál. Nagu alati, öeldakse festivali viima- sel päeval Niguliste kirikus luulekeel- set missat.

Ja on üks erikülastine, «laustud sõna suursaadik» Saksamaalt – Tobi Kunze.

Luule ei ole muidugi sport ja luu- letajaid on keerulisem pingeritta sea- da kui atlletele, aga ikkagi. Kui suusa- hüppajatele saab panna stililpunkte, iluuisutajatele ja -võimleajatele jaga- da medaleid, millest üks on kriipsu võrra kirkam kui teine, ning kui mõni kujundujute mees- või naiskond suudab kõigile teistele pika puuga ära teha, siis miks ei võiks samamoo- di olla ka luule elava esitamise puhul?

Vähemalt proovida ju võib, ja sel- leks ongi välja mõeldud (või pigem iseenesest kujunenud) niisugune asi nagu luuleprõmm ehk *poetry slam*, mille äräütlemata kõrgete tiitlitega on pärjatud ka meie külastil Tobi Kunzet.

2009. aastal röömustas meie kul- tuurirühvast uudis, et Tartu luuletaja

ja häälevirtuoos Jaan Malin on saa- nud slámmi EMil kolmanda koha. Aja- kirjanduses kajastati sündmust küll pisut vähem kui kohaliku käsipallili- ga kes-teab-mitmenda vooru tule- musi, aga asjatundjad said siiski aru, et tegu on olulise asjaga: meie mees sai pronksi! Sama võistluse võitjaks krooniti sakslane Tobi Kunze. Ja medaleid on talle kaela riputatud veelgi, aga mitte see pole kõige olu- lisem.

Tähtis on hoopis, et Tobi on kuu- lajaid kütkestanud juba aastaid: lavalaudadel on ta käinud üle 1500 korra nii kodu- kui ka välismaal. Lugenud luulet, teinud muusikat. Sütitanud publikut oma spontaanse, kohati suisa otse laval sündiva sära- va, vahel rütmilise, vahel päris kaoo- tilisena tunduva sõnaga. Peale kuns- tilisemat laadi esinemiste on ta koge- nud koolitaja ning Tallinnaski viib ta läbi töötoa, mille teemaks «Writing And Performing: Methods of Interac- tion».

Kes on Tobi Kunzet varem näinud ja kuulnud (tänu Jaan Malinile on ta Eestis varemgi esinenud), ootab teda alati suure huviga tagasi. Kes veel ei ole, oodaku ikka, sest tema esinemi- sed on alati ootamist väärt. Laustud sõna lagub!

RAHVUSVAHELINE KAVA KESKENDUB EUROOPA KIRJANDUSELE SELLE MITMEKÜLGSES

HEADREADI RAHVUSVAHELISE KAVA GEOGRAAFILINE HAARE KATAB SUURE OSA EUROOPAST, ENIM ASTUB ÜLES KIRJANIKKE SOOMEST, BRITI SAARTELT JA VENEMAALT. FESTIVALI KAUGEIM KÜLALINE ON MALAISIAST.

MARI REBANE

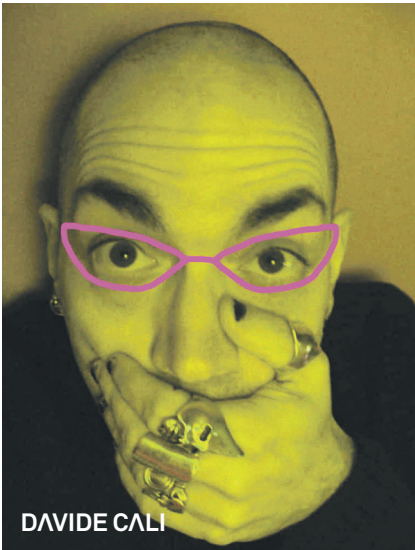
Tänavune rahvusvaheline kava pakub mitmekesist pilti maailmakirjandusest, kus oma osa on traditsioonilisel krimi- ning ajalookirjandusel, aga käsitlemata ei jää ka nii aktuaalne teema, nagu on seda islamifundamentalism.

KAHEPAIKSED KOSMOPOLIIDID

Festivali kaugeim külaline, malaisia kirjanik **Tan Twan Eng** (1972) sündis Penangi osariigis ning elas lapsena mitmel pool Malaisias. Kõrghariduse omandas Tan Londonis ning seejärel töötas Kuala Lumpuris advokaadina, enne kui temast sai täiskohaga kirjanik. Praegu elab Tan Kaplinnas Lõuna-Aafrika Vabariigis. Tan Twan Eng on avaldanud kaks romaani, mis mõlemad on pärvinud tähelepanu. Nii 2007. aastal ilmunud «The Gift of Rain» («Vihmaand») kui ka 2012. aastal avaldatud romaan «The Garden of Evening Mists» («Õhtuste udude aed», tlk Triin Tael, Varrak, 2015) käsitlevad Malaisia riigi ja inimeste saatust Teises maailmasõjas. «Õhtuste udude aed» on pävi-

nud kirjandusauhindu Aasias ja Suurbritannias ning jõudis Bookeri kirjanduspreemia lühinimekirja. Tan Twan Engiga vestleb kirjanik Jan Kaus laupäeval, 27. mail kl 15 Kirjanike Maja musta laega saalis.

Davide Cali (1972) on Šveitsis sündinud Itaalia kirjanik ja kunstnik, kelle käe alt on tulnud koomikseid, karikatuure, illustratsioone ja graafilisi romaane. Tal on ilmunud üle 90 raamatu kõikvõimalikes žanrites ja keeltes kõikvõimalikele lugejagrupidele. Cali kirjutab lisaks itaalia keelele näiteks prantsuse ja inglise keeles. Cali kasutab pseudonüümidena nimesid Taro Miyazawa and Daikon. Eestis on ilmunud kolm Cali raamatut: «Väike klutt» (tlk Riina Turi, Koolibri, 2016), «Ma ei teinud oma kodutööd sellepärast, et...» (tlk Leelo Märjamaa, Draakon ja Kuu, 2016) ning «Teel kooli juhtus üks kummaline lugu...» (tlk Leelo Märjamaa, Draakon ja Kuu, 2017). Cali on Eestiga veel üks seos, nimelt käis kirjanik neil aastat tagasi Eesti Kunstiakadeemias töötuba andmas, sest üks ta kutsumusi on illustreerimise

ja lasteraamatute väljamõtlemise õpetamine. Davide Caliga saavad huvilised kohtuda lausa neli korda Reedel, 26. mail kl 10 ja 12 saab Caliga kohtuda Eesti Lastekirjanduse Keskuses. Samal päeval kl 16 esineb Cali David Almondi ja Indrek Koffiga Kirjanike Maja musta laega saalis. Laupäeval, 27. mail korraldab Cali Prantsuse Instituudis lastekirjanduse töötuba.

SÕNALMEISTRID PÕHJAMAADEST

Põhjanaanbriitest oli ajalehe esilehe küljel juttu, sest Soome Vabariigi suure juubeliga seoses on festivali programmis arutelude sari Soome 100, kus lahatakse väikese rahvuse ja riigi saatust suures maailmas. Neljal festivalipäeval kuuleb vestlusringis, kus osalevad Kjell Westö, Tuula-Liina Varis, Sirpa Kähkönen, Juhani Salokannel, Riikka Pulkkinen ja Elina Hirvonen, kui nimetada vaid mõni esineja. Lisaks aruteludele astub festivalil üles soomerootsi kirjanik **Maria Turtschaninoff** (1977), keda tuntakse ennekõike noortele kirjutatud ulmepõnevike kaudu. Turtschaninoff alustas enda sõnul kirjutamist vīeaaastasena. Ta esi-

mene raamat oli ema Christine Saarakuga kirjutatud kokaraamat «Min mat och mammas» (2006), millele järgnes aasta hiljem debüütromaan «De ännu inte valda». Läbimurdeks võib nimetada 2014. aastal ilmunud ulmeromaani «Maresi: Krönikor från Röda klostret» («Maresi: Punase kloostr kroonikad», tlk Maarja Aaloe, Varrak, 2017), mis võitis Finlandia Juniori auhinna ning Soome Rahvusringhäälingu rootsikeelsete saadete Svenska Yle kirjandusauhinna. 2016. aastal ilmus «Maresi» eellugu, Punase kloostr asutajatest kõnelev «Naonde».

Turtschaninoffi raamatud viivad lugejad tolkienlikku fantaasiamailma, kus peategelased on julged ja vaprad tüdrukud. «Maresi» on võetud erakordselt soojalt vastu mitmes riigis, raamatu õigused on müüdnud 20 riiki. Kirjaniku sõnutsi armastab ta toitu sama palju kui kirjutamist ja lugemist. Maria Turtschaninoffiga vestleb ajakirjanik Nikolai Karajev neljapäeval, 25. mail kl 17 Eesti Lastekirjanduse Keskuses.

Rootsi kirjandust tunneme eelkõige krimikirjanduse järgi. Ka HeadRea-

dil on rootsi kirjanikest kõige rohkem käinud just selle žanri esindajaid. Romaani- ja nätekirjanik **Jonas Hassen Khemiri** (1978) kinnitab erandina reeglilt. Khemiri debüütromaan, 2003. aastal ilmunud «Ett öga rött» pälvib nii kriitikute kui ka laiema publiku sooja vastuvõtu — teos oli 2004. aasta müüduim raamat Rootsis. Sžžee on seotud Rootsis ja Euroopaski üha teravamaga teemaga, islami fundamentalismiga. Raamatu peategelane on Stockholmis elav poiss Halim, kes püüab uut, radikaalsemat identiteeti leida.

Khemiri teine romaan «Montecore — en unik tiger» (2006) lahkab araabia ja euroopa kultuuri pingeid autobiograafilise mängu kaudu. Raamat algab sellest, et autoriga võtab ühendust ta isa sõber Kadir, kelle mälestuste mõjul hakkab Jonas kirjutama lugu isast — Tuneesiast pärit orvust, kes püüab ennast Rootsi ühiskonnas maksma panna. Khemiri 2015. aastal ilmunud romaan «Allt jag inte minns» («Kõik, mida ma ei mäleta») pälvib prestiižse Augustpriisi kui Rootsi parim ilukirjandusteos.

Khemiri on ühiskonnas tundlikul teemal ka ajakirjanduses sõna võtnud. 2013. aastal kirjutas ta Rootsi justiitsministrite Beatrice Askile avaliku kirja, mille ajendas immigratsiooniprogramm REVA ja sellest tingitud politsei käitumine. Rootsi suurimas päevalehes Dagens Nyheter avaldatud kirjas on tänaseks väidetavalt saanud kõige rohkem sotsiaalmeedias jagatud artikkel Rootsi ajaloos.

Jonas Khemiriga vestleb Põhjamaade Ministrite Nõukogu Eesti esinduse direktor Christer Haglund laupäeval, 27. mail kl 14 Kirjanike Maja musta laega saalis.

BRITI SAARTE PÕNEVIKUD

Krimikirjanduse huvilised ei pea muutetsema, sest neid esineb HeadRea-

dil mitu. Ühtlasi jõuame Briti saarte kirjanikeni.

Otsa teeb lahti šoti kirjanik **Graeme Macrae Burnet** (1967), kellelt on ilmunud kaks romaani: 2013. aastal psühholoogiline krimipõnevik «The Disappearance of Adèle Bedeau» («Adèle Bedeau kadumine») ja kolm aastat hiljem «His Bloody Project» («Tema veretöö», tlk Kalev Lattik, Varrak, 2017). Burneti teine romaan räägib tõestisündinud loo 17-aastasest Roderick Macraeest, kes sooritas 1869. aastal kolmimõrva, mis ajendas kirjanikku tolleaegseid materjale kasutades analüüsima, miks noormees seda tegi. «Tema veretöö» esitati mullu Bookeri preemia nominendiks. Graeme Macrae Burnetiga vestleb Krista Kaer pühapäeval, 28. mail kl 16 Kirjanike Maja musta laega saalis.

Inglise kirjanik Ann Cleeves (1954) on tuntud sarjade poolest. Kuus 1990. aastatel kirjutatud mõrvamüsteeriumi kuuluvad inspektor Stephen Ramsay seeriasse ning nn Vera seeria peakangelane on detektiiv Vera Stanhope. Mõlemast seeriast on BBC-s valminud ka telesarjad «Shetland» ja «Vera». Shetlandi sarja esimest ja võib-olla Cleevese kogu loomingu üht kuulsaimat teost «Raven Black» on võimalik lugeda ka eesti keeles («Ronkmust», tlk Karin Suursalu, Varrak, 2016). Ann Cleeves'iga vestleb teine inglise krimikirjanik Jason Goodwin reedel, 26. mail kl 15 Kirjanike Maja musta laega saalis.

Goodwini eestvedamisel toimub HeadReadil traditsiooniks saanud krimikirjanduse töötuba laupäeval, 27. mail kl 13 Tallinna keskraamatukogu suures saalis.

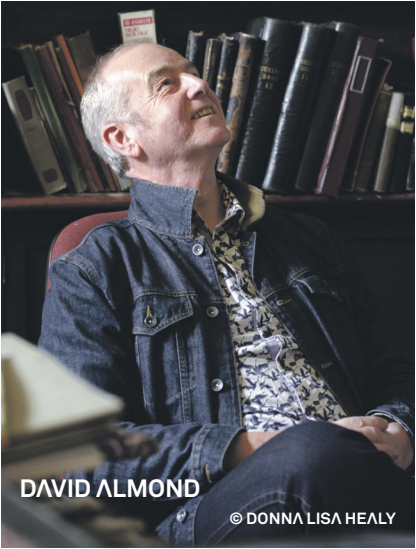
Hoopis teisest puust on inglise kirjanik **Simon Clark** (1958), kelle loomepagasisse kuuluvad õudusromaanid (tlk Priit Zingel ja Tiina Zingel, Tiritamm, 2000) pälvib tunnustust ja tähelepanu, teos valiti Whitbreadi aastastasteraamatuks. Lisaks on Almondi eesti keelse ilmunud lasteromäänid «Poiss, kes ujus piraajadega» (tlk Kaarin Kivirähk, Draakon ja Kuu,

de päev» (teos ilmus eesti lugejate laulele esmakordselt 1990. aastal Aivo Lõhmuse tõlgituna kuulsas «Mirabilia» sarjas) järgjega. Romaani eest pälvis Clark 2002. aastal British Fantasy Awardi. Simon Clark räägib triifiidest ja muust kirjaniku ja ajakirjaniku Peeter Helmega pühapäeval, 28. mail kl 14 Kirjanike Maja musta laega saalis.

AJALUGU JA NOORED

Teine traditsioon inglise kirjanikke HeadReadil on ajaloolased ja tänavune festival ei ole erand. **Catherine Merridale** (1959) on inglise ajaloolane, kelle põhiline uurimisala on Venemaa ajalugu. Eesti keeles on Merridale'ilt ilmunud raamatud «Vani sõda» (tlk Maia Boltovskiy, Tänapäev, 2007), mis vaatab Teisele maailmasõjale rinderaeme vaatenurgast, ja «Punane kindlus» (tlk Matti Piirmaa, Tänapäev, 2014), mis käsitleb Kremli ajalugu. Sel aastal ilmub Merridale'ilt kolmas, tema kõige värskema teose «Lenin on the Train» tõlge «Lenin rongis». Merridale on öelnud, et tema ajalookäsitluste sõnum maailmale on see, et Venemaa liidreid tuleb käsitada sellisena, nagu nad on, üks põlvkond korraga, mitte eeldada, et Venemaa on väramatul, saatusest määratud kursil. Catherine Merridale'iga vestleb ajaloo professor Karsten Brüggemann pühapäeval, 28. mail kl 18 Kirjanike Maja musta laega saalis.

David Almond (1951) on üks tunnustatumaid Inglismaa laste- ja noortekirjanikke, kes kolmest inglise kirjanikust, kes on pärvinud Hans Christian Anderseni auhinna, mida peetakse maailma prestiižseimaks lastekirjandusauhinna.

Almondi debüütteos, 1998. aastal ilmunud lasteromään «Skellig» (tlk Priit Zingel ja Tiina Zingel, Tiritamm, 2000) pälvib tunnustust ja tähelepanu, teos valiti Whitbreadi aastastasteraamatuks. Lisaks on Almondi eesti keelse ilmunud lasteromäänid «Poiss, kes ujus piraajadega» (tlk Kaarin Kivirähk, Draakon ja Kuu,

2013) ning «Minu nimi on Mina» (tlk Mari Klein, Draakon ja Kuu, 2016). Almondi looming on filosoofiline, paeludes nii lapsi kui ka täiskasvanuid.

David Almond astub kirjanduse festivalil HeadRead üles mitu korda. Reedel, 26. mail kl 10 esineb ta Eesti Lastekirjanduse Keskuses, samal päeval kl 16 esineb ta koos Davide Cali ja Indrek Koffiga Kirjanike Maja musta laega saalis.

Nüüd hüppame saarestiku suurmalt saarelt lirmale, kust on pärit kirjanik **Louise O'Neill** (1985), kes kirjutab vanemale koolileale. Ajaleht Guardian on O'Neilli nimetanud parimaks elus olevaks sellele koolileale kirjutavaks kirjanikuks maailmas. Lisaks peetakse O'Neilli feministlikuks kirjanikuks.

Oma teostes analüüsib ta otsekoheselt naistevastast ebaõiglust ja naiselikkuse stereotüüpe. O'Neilli debüütromaan «Only Ever Yours» (2014) käsitleb kaasaeget arusaamailust, millega kaasneb pahatihti naiste allutamine patriarhaalsetele arusaamadele. O'Neilli teine romaan «Asking For It» («Sai mis tahtis», tlk Helen Rohtmeits, Varrak, 2016) räägib valusa loo vägistamisest ning tagajärgedest, mis ohvrile seejärel ühiskonnas osaks võib saada.

Louise O'Neilliga vestleb tõlkija Kaisa Kaer laupäeval, 27. mail kl 13 Kirjanike Maja musta laega saalis.

EUROOPA LIIDU MITMEKÜLGNE SÜDA

Tagasi Mandri-Euroopas, jääme La Manche'i kaldale pidama. Prantsuse kirjandusteadlane ja tõlkija **Jean-Pierre Minaudier** (1961) on Eesti kirjanduse ja kultuuriga mitmel moel tegeleenud. Minaudier on kirjutanud Eestist käsitlusi — näiteks 2007. aastal ilmus temalt raamat «Histoire de l'Estonie et de la nation estonienne» («Eesti ja eestlaste lugu»), aga kõige olulisemaks võib pidada ta tõlketööd. Minaudier' kaks kõige olulisemat tõlget on 2009. aastal ilmunud

A. H. Tammsaare «Tõe ja õiguse» ning 2013. aastal avaldatud Andrus Kivirähki «Mees, kes teadis ussisõnu». Viimane tõi Minaudier'le ka mitu tõlkeauhinda nii Prantsusmaal kui Eestis.

HeadReadil räägib kirjanik muuhulgas kirest erinevate keelte grammatikate vastu, täpsemalt raamatust «Poésie du gérondif» («Grammatika ülistus», tlk Indrek Koff, Varrak, 2017).

Jean-Pierre Minaudier vestleb tõlkija ja kirjaniku Indrek Koffiga neljapäeval, 25. mail kl 17 Kirjanike Maja musta laega saalis.

Samuti prantsuse keeles kirjutav belgia kirjanik, fotograaf ja filmimees **Jean-Philippe Toussaint** (1957) on eesti kirjandushuvilisele juba tuttav, sest külastas Tallinnet 2015. aasta sügisel. Tõlkija Triinu Tamm on Toussaint'i kirjanduslikke taotlusi iseloomustades kirjutanud, et autorit huvitavad sündmused asemel inimeseksolemise kõige üldisemad probleemid. Teisalt on Toussaint kirjutanud korduvalt nii triviaalsest asjast nagu jalgpall. Eesti keeles on võimalik lugeda nelja Toussaint'i teost, sealhulgas kaht värsket tõlget — oma kirjanikukreedot sõnastavat poeetilist esseeraamatut «Tung ja kannatlikkus» (tlk Triinu Tamm, Loomingu Raamatukogu, 2017) ning Toussaint'i magnum opuse, nn Marie-tsükli teist romaani «Pögenimine» (tlk Leena Tomasberg, Varrak, 2017).

Jean-Philippe Toussaint'iga vestleb tõlkija ja Loomingu Raamatukogu peatoimetaja Triinu Tamm laupäeval, 27. mail kl 17 Kirjanike Maja musta laega saalis.

Lõpetuseks astume üle Belgia piiri Hollandisse, kust tuleb festivalile romaankirjanik ja esseist, ajakirja De Groene Amsterdammer toimetaja ja kirjanduskriitik **Joost de Vries** (1983).

Juba tema esikromaan «Clau-sewitz» (2010) äratas suurt tähelepanu, seda on nimetatud bibliopõnevikuks. De Vriesi teine romaan, 2013. aastal ilmunud «De republiek» («Vabariik», tlk Vahur Abrams, Varrak, 2017) kujutab endast samuti žanrilist amalgaami, tudengiromaanini ja spioonipõneviku sulamit — sündmused käivitab Hitlerit uuriva tunnustatud professori surm. Joost de Vriesiga vestleb kirjanik ja ajakirjanik Peeter Helme pühapäeval, 28. mail kl 12 Kirjanike Maja musta laega saalis. Nagu öeldud, on üks enim kirjaneikega esindatud riike festivalil Venemaa. Jelizaveta Aleksandrova-Zorina, Sergei Zavjalov ja Vera Pavlova pakuvad eriliimelist pilti tänasest vene kirjandusest, kuid et neist on venekeelse kirjanduse programiga eraldi artiklis juttu, ma neil pikemalt ei peatu. Sama kehtib saksa suulise sõna meistri Tobi Kunze kohta, kelle vaimustavat etteastet publik reede, 26. mai õhtul kl 20 Kirjanike Maja musta laega saalis vaadata ja kuulata saab.

TAN TWAN ENG

27. MAIL KELL 15 KIRJANIKE MAJA MUSTA LAEGA SAALIS

DAVIDE CALI

26. MAIL KELL 10 JA 12 EESTI LASTEKIRJANDUSE KESKUSES
KELL 16 KIRJANIKE MAJA MUSTA LAEGA SAALIS

MARIA TURTSCHANINOFF

25. MAIL KELL 17 EESTI LASTEKIRJANDUSE KESKUSES

JONAS HASSEN KHEMIRI

27. MAIL KELL 14 KIRJANIKE MAJA MUSTA LAEGA SAALIS

GRAEME MACRAE BURNET

28. MAIL KELL 16 KIRJANIKE MAJA MUSTA LAEGA SAALIS

ANN CLEEVES

26. MAIL KELL 15 KIRJANIKE MAJA MUSTA LAEGA SAALIS

SIMON CLARK

28. MAIL KELL 14 KIRJANIKE MAJA MUSTA LAEGA SAALIS

CATHERINE MERRIDALE

28. MAIL KELL 18 KIRJANIKE MAJA MUSTA LAEGA SAALIS

DAVID ALMOND

26. MAIL KELL 10 EESTI LASTEKIRJANDUSE KESKUSES

26. MAIL KELL 16 KIRJANIKE MAJA MUSTA LAEGA SAALIS

LOUISE O'NEILL

27. MAIL KELL 13 KIRJANIKE MAJA MUSTA LAEGA SAALIS

JEAN-PIERRE MINAUDIER

25. MAIL KELL 17 KIRJANIKE MAJA MUSTA LAEGA SAALIS

JEAN-PHILIPPE TOUSSAINT

27. MAIL KELL 17 KIRJANIKE MAJA MUSTA LAEGA SAALIS

JOOST DE VRIES

28. MAIL KELL 12 KIRJANIKE MAJA MUSTA LAEGA SAALIS

HEAD KIRJANDUSFESTIVAL READ

24.–28. mai 2017

KOLMAPÄEV, 24. MAI

Luulekohvikute programm

16.00 Paul-Eerik Rummo ja Raul Sööt. Maiasmoka kohvik (Pikk 16)
17.00 Kai-Mai Olbri ja Maimu Jõgeda. Pierre'i Chocolaterie (Vene 6)
18.00 Hanneleele Kaldmaa ja Velle Tamme. OM bohem (Munga 2)
19.00 Adam Cullen ja Imar Kutšukali. Kehrwieider Chocolaterie (Saiakang 1)
20.00 Kätlin Kaldmaa ja Liisu Siimer. Inspiratsioon (Lai 44)

Kirjanike Maja musta laega saalis (Harju 1)

16.00 VHK lavakava „Järjest kustub lampe”
18.00 Eesti autorite uued tekstid: Eva Koff, Vahur Afanasjev, Mehis Heinsaar
19.00 Andrei Ivanov ja Grigori Utgof

Vene Teatris (Vabaduse väljak 5)

17.00 Igor Lössov „Vana-Kreekast Dostojevskini”
18.00 Sergei Zavjalov ja Aare Pilv

KuKu klubis (Vabaduse väljak 8)

22.00 Berk Vaheri luuledisko

NELJAPÄEV, 25. MAI

Kirjanike Maja musta laega saalis (Harju 1)

16.00 Tallinna Kirjanduskeskus esitleb: Siuru 100. Toomas Haug, Raimo Jõerand, Jaanus Vaiksoo
17.00 Jean-Pierre Minaudier ja Indrek Koff
18.00 Soome 100. Noore rahva eneseotsingud. Venla Hiidensalo, Kjell Westö, Riikka Pelo, moderaator Philip Teir
19.00 Andrus Kivirähk ja Indrek Koff
20.00 Eesti autorite uued tekstid: Triin Soomets, Ilmar Taska, Kaupo Meiel

Tallinna Keskraamatukogus (Estonia pst 8)

17.00 Vestlusring. Toit ja kirjandus. Pille Petersoo, Vladislav Koržets, Karl Martin Sinijärv. Suur saal

Eesti Lastekirjanduse Keskuses (Pikk 73)

10.00 Heli Illipe-Sootak ja Katrin Erlich
12.00 Kairi Look
17.00 Maria Turtschaninoff ja Nikolai Karajev

Vene Teatris (Vabaduse väljak 5)

19.00 Vera Pavlova

Kohvikus Wabadus (Vabaduse väljak 10)

20.00 Verinoored. Kristel Zimmer, Aaro Abolaln, Karl Birnbaum, Frederik Küüts, Erik Joonas Juhandi, Marite Rikkas, Roberta Bühler, Karoliine Pruul, Mariann Jüriorg, Meril Liis Kütt

Mujal linnas

15.00 Maarja Vaino Kadriorus. Algas Tammsaare majamuuseumi ees
17.00 Jaanus Vaiksoo Siuru radadel. Algas Siuru maja ees

REEDE, 26. MAI

Kirjanike Maja musta laega saalis (Harju 1)

14.00 Jelizaveta Aleksandrova-Zorina ja Ilona Martson
15.00 Ann Cleaves ja Jason Goodwin
16.00 David Almond, Davide Cali ja Indrek Koff
17.00 Soome 100. Soome ja Eesti kirjanduslik sõprus. Tauno Vahter, Juhani Salokannel, Emma Juslin, moderaator Anna Laine.

18.00 Mihkel Mutt ja Tiit Aleksejev
19.00 Eesti autorite uued tekstid: Anti Saar, Leelo Tungal, Janika Kronberg
20.00 Tobi Kunze
21.00 „Hullunud Tallinn”

Tallinna Keskraamatukogus (Estonia pst 8)

15.00 Piret Pääri jutuvestmise töötuba. Rõdusaal
16.00 Kirjanduskeskuse vestlusring: Mati Undi Tallinn. Maarja Vaino, Mihkel Mutt, Vilen Künnapu. Suur saal
17.00 Vestlusring. Posttõde. Erik Moora, Urve Eslas ja Tarmo Jüristo. Suur saal

Eesti Lastekirjanduse Keskuses (Pikk 73)

10.00 Davide Cali
10.00 David Almond
12.00 Davide Cali

Vene Teatris (Vabaduse väljak 5)

17.00 Jelena Skulskaja luulekava „Teelt eksinud tramm”
19.00 Jelena Skulskaja luulekava „Teelt eksinud tramm”

Kohvikus Wabadus (Vabaduse väljak 10)

19.00 Luulekülalised: Yolanda Castaño, Leonard Schwartz, Sergei Zavjalov, Doris Kareva, Jaan Kaplinski

Nõmme Kultuurikeskuses (Turu plats 2)

19.00 Verinoored

Mujal linnas

12.00 Eva Koldits ja Maarja Kangro Kalamajas. Algas kohvik Klausi ees

LAUPÄEV, 27. MAI

Kirjanike Maja musta laega saalis (Harju 1)

13.00 Louise O'Neill ja Kaisa Kaer
14.00 Jonas Khemiri ja Christer Haglund
15.00 Tan Twan Eng ja Jan Kaus
16.00 Soome 100. Vaikimise aastakümned. Tuula-Liina Varis, Maimu Berg, Sirpa Kähkönen, moderaator Venla Hiidensalo
17.00 Jean-Philippe Toussaint ja Triinu Tamm
18.00 Meelis Friedenthal ja Marek Tamm
19.00 Eesti autorite uued tekstid: Kätlin Kaldmaa, Maarja Kangro, P. I. Filimonov
20.00 pUULUUUp

Tallinna Keskraamatukogus (Estonia pst 8)

13.00 Jason Goodwini krimikirjanduse töötuba. Suur saal
15.00 Tobi Kunze Poetry Slami töötuba „Writing And Performing: Methods of Interaction”. Suur saal

Eesti Lastekirjanduse Keskuses (Pikk 73)

Raamatulaat „Sulle-mulle”, avatud kohvik
12.00 Laste muusika
13.00 Kerttu Sillaste
14.00 Nukitsamees

KuKu Klubis (Vabaduse väljak 8)

22.00 Eesti Poetry Slami finaal. Külalisesineja Tobi Kunze

Vene Teatris (Vabaduse väljak 5)

12.00 Jelena Skulskaja lavastus „Rumal hiireke 2”
14.00 Jelena Skulskaja lavastus „Rumal hiireke 2”

Kohvikus Wabadus (Vabaduse väljak 10)

19.00 Luulekülalised: Vera Pavlova, Arvis Viguls, Bernhard Widder, Kristjan Haljak, Veronika Kivisilla

Prantsuse Instituudis (Kuninga 4)

11.00 Davide Cali lastekirjanduse töötuba

Mujal linnas

12.00 Josef Katsi jalutuskäik vanalinnas. Algas Kirjanike Maja ees
14.00 Josef Katsi jalutuskäik vanalinnas. Algas Kirjanike Maja ees

PÜHAPÄEV, 28. MAI

Kirjanike Maja musta laega saalis (Harju 1)

12.00 Joost de Vries ja Peeter Helme
13.00 Sergei Zavjalov ja Igor Kotjuh
14.00 Simon Clark ja Peeter Helme
15.00 Soome 100. Väike maa suures maailmas. Riikka Pulkkinen, Elina Hirvonen, Kätlin Kaldmaa, moderaator Philip Teir
16.00 Graeme Macrae Burnet ja Krista Kaer
17.00 Vestlusring. 100 aastat iseseisvust ja kultuuriline ärkamine. Jüri Luik, Diarmaid Ferriter, moderaator Märt Väljataga
18.00 Catherine Merridale ja Karsten Brüggemann

Niguliste muuseumis (Niguliste 3)

14.00 Luulemissa. Aime Hansen, Kärt Hellerma, fs, Mihkel Kaevats, Sulev Oll, Ly Seppel ja Leelo Tungal. Muusika Jaak Johansonilt ja Krista Citra Joonaselt

Kapsastes (Koidu 84)

19.00 Uusi saadusi kirjanike kapsaaiast